

Katalin Munda Hirnök

Jezikovna krajina Slovenskega Porabja¹

Izvleček

Četudi se študije o jezikovni krajini, ki predstavljajo novejši pristop k proučevanju večjezičnosti, hitro širijo po celem svetu in tudi na Madžarskem, je bila jezikovna krajina obmejnega območja, kjer je naseljena slovenska manjšina, le sporadično in parcialno obravnavana. V prispevku je najprej prikazan pravni okvir, ki zagotavlja pravico do rabe manjšinskih jezikov (tudi slovenskega) na različnih področjih, ne le v zasebni sferi, ampak tudi v javnem življenju. Sledi potek postavljanja dvojezičnih krajevnih in drugih napisov. V empiričnem delu je predstavljena terenska raziskava *Jezikovna podoba Porabja*, katere namen je proučiti stopnjo prisotnosti jezikov v obmejnem območju s poudarkom na vidni navzočnosti slovenščine (vključno s porabskim narečjem) glede na madžarski (večinski) jezik in druge jezike (nemščino in angleščino). Zbiranje podatkov je potekalo leta 2019 z zajemanjem kvantitativnih podatkov (fotografije z napisi) in z intervjuji. Analiza podatkov glede na izdelane kategorije (splošni krajevni napisi, informativne table, javna infrastruktura, spomeniki, drugo) po posameznih lokacijah prikazuje prevlado madžarskega jezika (izjema je kategorija spomeniki). Lokacijski vzorci kažejo, da je največji delež slovenščine na napisih v obmejnih vaseh (Gornji Senik, Andovci, Verica - Ritkarovci), največji delež nemščine pa na osi Dolnji Senik–Sakalovci–Slovenska ves–Monošter – center Monoštra). Pojavljanje angleščine na napisih je v slovenskih vaseh zanemarljivo, še največ angleščine je v Monoštru. Intervjuji nakazujejo, da ne le manjšina, temveč tudi večina pripisuje precejšen pomen

1 Prispavek je nastal v okviru projekta *Jezikovna podoba Porabja* (financer: Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, vodja projekta: dr. Katalin Munda Hirnök), ki je potekal leta 2019, in raziskovalnega programa *Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje* (P5-0081), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

pojavljanju manjšinskih jezikov v prostoru, njihovi načrti pa so osredinjeni v izboljšanje jezikovne krajine.

Ključne besede: Madžarska, Slovensko Porabje, zakonodaja, jezikovna krajina, etnična manjšina.

1 Uvod

V uvodu je treba poudariti, da je bilo o jezikovni krajini (angl. *linguistic landscape*) objavljenih že mnogo študij po celem svetu. Četudi je pojem še sorazmerno nov, se hitro širi. Koncept se je razvil v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja v okviru jezikovnega načrtovanja in jezikovnih politik za dvojezična in večjezična območja. Izraz *linguistic landscape* sta uradno uveljavila Landry in Bourhis (1997) v svojih sociolingvističnih študijah za opredelitev specifičnega dejavnika vitalnosti jezikov, in sicer za poimenovanje vizualne zaznavne rabe jezika v javnih položajih. Po njuni definiciji jezikovna krajina vključuje jezik cestnih znakov in smerokazov, oglasnih plakatov, tabel z imeni ulic in trgov, napisov na trgovinah, obratih in stavbah javnih uprav, a tudi jezik spontanih napisov (grafiti, obvestila, plakati itd.). Vse to oblikuje jezikovno krajino določenega prostora, regije ali urbanega naselja. Avtorja študije zagovarjata stališče, da ima jezikovna krajina dve temeljni funkciji: informacijsko in simbolično (Landry in Bourhis 1997, 25). Gorter, Aiestaran in Cezon v svojih delih trdijo (prim. 2012), da so zakoni, odloki, drugi predpisi in pravila ter promocija tisti, ki oblikujejo jezikovno krajino. Jezikovna krajina je tako mehanizem jezikovne politike. Obravnavanje pojma jezikovna krajina razkriva povezave in odnose med manjšino in večino ter pomaga pri razumevanju nacionalizma in regionalizma/pokrajinskega patriotizma.

Literatura sicer kaže, da so na evropski ravni raziskave o jezikovni krajini dokaj razširjene na dvo- in večjezičnih območjih, manj pa je takih, ki izrecno proučujejo avtohtone manjšinske jezike (Tufi 2013; Rasinger 2014; Gliha Komac in Mezgec 2016, 447–454; Mezgec 2015, 2016), se pa tudi te v zadnjih letih širijo.

Tudi na Madžarskem, kjer živi slovenska narodna skupnost, smo v zadnjih dvajsetih letih priča vse večjemu zanimanju za raziskave (in druge aktivnosti, kot na primer delavnice, znanstvene konference²), ki obravnavajo jezikovno krajino narodnosti, živečih na Madžarskem, manjšin v Karpatskem bazenu itd. Pri teh prizadevanjih ima pomembno vlogo Raziskovalni center za večjezičnost Inštituta za jezik Madžarske akademije znanosti, ki že od leta 2001 izvaja raziskave o jezikovnih pojavih narodnosti skupaj z raziskovalci iz vrst manjšin oziroma z njihovimi raziskovalnimi institucijami.

2 Tematika »jezikovna krajina« je bila predmet tudi več konferenc, na primer *A nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata: Kárpát-medencei kisebbségi körkép – Theory and Practice of Linguistic Landscape research on East-Central European Minorities* (23. maj 2013) ali *Nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata – Magyarországi nemzetiségi körkép 3. – Theory and Practice of Linguistic Landscape research – Panorama of Hungarian Minorities 3.* (3. april 2019).

Ker Slovenci na Madžarskem nimajo lastne raziskovalne institucije, ugotavljamo, da nastajajo vrzeli na številnih raziskovalnih področjih, tudi ko govorimo o jezikovni krajini. Pregled literature kaže na sporadičnost in parcialnost obravnave jezikovne krajine Porabja. Durič (2005) je na primer raziskoval nagrobne napise v Porabju na Madžarskem in na Goričkem v Prekmurju. V okviru terenske raziskave je bilo zbranih, evidentiranih in analiziranih čez dva tisoč nagrobnih napisov. Avtor je poleg analize posnetih narečnih napisov vzporedno raziskal tudi zgodovinsko ozadje pokopališč in pripadajočih cerkva.

Predstavitve slovenske jezikovne krajine na Verici je bil naslov prispevka Judite Gabrielle Tóth na konferenci leta 2013. Tóthova je v povzetku prispevka strnila, da:

Slovenci, ki živijo na Verici-Ritkarovcih, pripadajo tistim manjšinam, ki so se izognile asimilaciji z različnimi strategijami, kot so endogamija in kulturne prakse. Za naselje je značilna uporaba slovenskega jezika, ki se pojavlja ne le v verbalni interakciji, ampak na vseh ravneh komuniciranja v skupnosti. Identiteto in vzdrževanje jezikov zagotavljajo slovensko izobraževanje mladih generacij in prisotnost uporabnikov maternega jezika v verski komunikaciji in družinska socializacija.³

V kontekstu zapisanega ugotavljamo, da še ni bilo opravljene večje raziskave o jezikovni krajini slovenske narodne skupnosti v Porabju.

V prispevku nameravamo prikazati pravni okvir urejanja položaja slovenskega jezika. Na podlagi zbranih, evidentiranih in analiziranih terenskih podatkov (fotografij) v okviru raziskave *Jezikovna podoba Porabja* bomo skušali ugotoviti stopnjo prisotnosti jezikov v omenjenem obmejnem območju. V razpravi nas bo zanimala stopnja vidne navzočnosti slovenščine (vključno s porabskim narečjem⁴) glede na madžarski (večinski) jezik in druge jezike (nemščino in angleščino). Analiza polstrukturiranih intervjujev s pripadniki slovenske in nemške narodne skupnosti ter večine bo pokazala: kako intervjuvanci zaznavajo jezikovno krajino ter kakšna je strategija manjšinskih struktur in tudi večine glede jezikovne krajine (zlasti slovenščine) Porabja.

3 Glej program konference (A nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata 2013).

4 V Porabju ljudje govorijo porabsko slovensko narečje (domanjo rejč), ki je ena od različic prekmurskega narečja (Just 2009, 28). Raba slovenščine je danes močno okrnjena, saj do nedavnega zanjo ni bilo niti formalnopravne niti institucionalne podpore.

2 Pravni okvir urejanja položaja slovenskega jezika

Manjšinske pravice po drugi svetovni vojni na Madžarskem so bile zagotovljene z Ustavo Ljudske republike Madžarske iz leta 1949. 49. člen XX. ustavnega zakona je vsem narodnostim dopuščal možnost učenja materinščine in negovanje kulture, toda oblasti je k aktivnejšemu varstvu manjšinskih pravic zavezala šele spremenjena ustava leta 1972, nato pa še leta 1989 ob spremembi družbenega sistema. Spremenjena ustava iz leta 1972 je vsem narodnostim zagotovila pravico do enakopravnosti, rabo maternega jezika in negovanje kulture. Položaj slovenskega in drugih južnoslovanskih narodov se je v naslednjih desetletjih popravljal v skladu z demokratizacijo madžarske družbe in dinamiko sprememb v madžarski partijski politiki.

Manjšinske pravice so se opazno izboljšale šele po demokratičnih spremembah leta 1990, ko se je počasi tudi na Madžarskem začel uveljavljati pozitiven koncept pravne zaščite manjšin, ki je temeljil na dogovorih, sprejetih na evropski ravni. Leta 1992 pride do podpisa *Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji*. Leta 1993 je Madžarska sprejela *Zakon o pravicah narodnih in etničnih manjšin*, ki je bil kasneje večkrat dopolnjen.

Pravna zaščita manjšin (tudi status manjšinskih jezikov) je danes zagotovljena s *Temeljnim zakonom Madžarske* (ustavo) iz leta 2011 (*Magyarország Alaptörvénye*)⁵, s spremenjenim *Zakonom o pravicah narodnosti* (2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól) ter s številnimi drugimi pravnimi akti na različnih področjih.⁶

Zakon o pravicah narodnosti zagotavlja pravico do rabe manjšinskih jezikov (tudi slovenskega) na mnogih področjih, ne le v zasebni sferi, temveč tudi v javnem življenju (5. in 6. člen). V kontekstu naše razprave je treba posebej izpostaviti tiste člene zakona, ki se nanašajo na pravila izvedbe poimenovanja ulic in institucij v jeziku narodnosti. V 6. členu je navedeno, da:

c) Napisi tabel, ki prikazujejo imena javnih uradov in organov, ki opravljajo javne storitve, ali obvestila, ki se nanašajo na njihovo delovanje, so poleg madžarskega besedila in pisave z isto vsebino

5 Narodnosti so omenjene v preambuli, kjer je zapisano, da »narodnosti in narodne skupnosti, ki živijo na Madžarskem, štejejo za del madžarske politične skupnosti in so državnotvorni dejavniki ter da Madžarska ščiti jezik in kulturo narodnosti«. Pomemben je 29. člen, kjer je zapisano, da imajo narodnosti pravico svobodno izražati svojo identiteto, uporabljati svoj materni jezik, da pišejo lastna imena in ime skupnosti v svojem jeziku, da ohranjajo svojo kulturo in se izobražujejo v maternem jeziku ter da lahko ustanavljajo lokalne in državne samouprave.

6 Na primer *Zakon o nacionalni vzgoji in izobraževanju* iz leta 2011 omogoča poleg madžarščine izobraževanje v jeziku manjšine, staršem pa zagotavlja izbiro šole glede na narodno pripadnost (2011. évi törvény a nemzeti köznevelésről).

in v isti obliki prikazani tudi v maternem jeziku narodnostne skupnosti;

d) Napisi tabel, ki prikazujejo imena naselij in ulic, poleg madžarskega besedila in pisave uporabljajo tudi njihova tradicionalna narodnostna poimenovanja v maternem jeziku narodne skupnosti, če teh ni, pa so imena prevedena tudi v materni jezik narodne skupnosti z isto vsebino in v isti obliki kot madžarska imena.

V 13. členu II. poglavja *Zakona o lokalni samoupravi* (2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarországon helyi önkormányzatairól) pa so opredeljene naloge in pristojnosti lokalnih samouprav v zvezi z narodnostnimi zadevami, med katere sodi tudi poimenovanje javnega prostora in javnega zavoda v lasti občine. V 14. členu zakona je zapisano, da:

(2) V 3. točki odstavka 13. člena (1) določena javni prostor oziroma javna ustanova ne sme nositi

(a) imena osebe, ki je bila vključena v vzpostavitev, izgradnjo ali vzdrževanje avtoritarnega političnega sistema 20. stoletja, ali

(b) izraza ali imena organizacije, ki se neposredno nanaša na avtoritarni politični sistem 20. stoletja.

(3) Če se med odločanjem lokalne samouprave pojavi dvom o tem, ali ime javnega prostora ustreza odstavku 2, naj le-ta pridobi stališče Madžarske akademije znanosti. 14/A. člen določa, da: (3) Javnega prostora ni dovoljeno poimenovati z imenom žive osebe.

Na podlagi strnjene prikaza ugotavljamo, da so jezikovne pravice manjšin (tudi Slovencev) na Madžarskem v pravnem pogledu ustrezno zaščitene. Raziskava *Jezikovna podoba Porabja* bo dala odgovor na vprašanje, ali slovenska skupnost dejansko izkorišča možnosti, ki jih ji zagotavlja zakonodaja.

2.1 Prikaz postavljanja dvojezičnih krajevnih in drugih napisov

V prvem delu bomo skušali prikazati potek postavitve dvojezičnih napisov na območjih, kjer živijo pripadniki tako imenovanih južnih Slovanov (Srbi, Hrvati in Slovenci), za obdobje pred letom 1990, ko je prišlo do spremembe političnega sistema na Madžarskem. V drugem delu bo sledil oris problematike vidne dvojezičnosti v Porabju.

Tukaj je treba pripomniti, da so se narodne manjšine po drugi svetovni vojni samoorganizirale v narodnostne zveze. Tako imenovani južni Slovani

so leta 1947 ustanovili Demokratično zvezo južnih Slovanov⁷ (v nadaljevanju DZJS). Dejavnosti zvez, tudi DZJS, so segale na področje kulture, vzgoje in izobraževanja, medijev, narodnostnih pravic itd. (Nemeth 1985), so pa bile pod močnim ideološkim, političnim in gospodarskim vplivom državne partije. *Resolucija Političnega biroja Madžarske socialistične delavske stranke o političnem, izobraževalnem in kulturnem delu, ki naj se opravlja med narodnostmi*, je bila prvi dokument, ki je predpisal, da bo treba »vprašanja dvojezičnih napisov in oglasov vsaj v primeru naselij z večinskim narodnostnim prebivalstvom rešiti«. Deset let pozneje pa je novejša *Resolucija Madžarske socialistične delavske stranke o položaju narodnosti na Madžarskem* ugotavljala, da predhodno oblikovana pričakovanja, z izjemo Zalske županije [madž. *Zala megye*, op. a.], niso bila izpolnjena (Balogh in Sipos 2002, 715).

Za naselja s srbskim prebivalstvom je bilo ugotovljeno, da so od leta 1970 začela priložnostno postavljati dvojezične krajevne table (Lásztity 2019, 17).

Vprašanje postavljanja dvojezičnih napisov je bilo predmet številnih zapisov v *Narodnih novinah*, tedniku DZJS. Zbir člankov, ki jih predstavljamo, nazorno ponazarja stanje od začetka sedemdesetih let do druge polovice osemdesetih let dvajsetega stoletja. Leta 1971, tri leta po *Resoluciji Političnega biroja Madžarske socialistične delavske stranke o položaju narodnosti na Madžarskem*, je tednik *Narodne novine* poročal o stanju dvojezičnih napisov v županiji Baranja: »Izvajanje odločitve Politbiroja o dvojezičnih napisih zamuja. V nekaterih vaseh so javne ustanove označene tudi v jeziku narodnosti, vendar sklepi županijskega sveta, sprejeti na podlagi resolucije Politbiroja, v večini vasi niso bili izvedeni. Lokalne oblasti se pogosto sklicujejo na materialne težave, včasih to velja za formalnost, gre pa za podcenjevanje političnega pomena te zadeve in njenega čustvenega učinka.« (Novics 1971, 1).

O vzrokih, zakaj še ni dvojezičnih napisov v hrvaških vaseh (Narda, Gornji Čatar) v Železni županiji [madž. *Vas megye*, op. a.], je bilo zapisano: »To ni greh županijskega sveta, vendar se zdi, da nekateri neodgovorni vaški voditelji ne morejo razumeti pomena in potrebe po dvojezičnih tablah. Zaradi tega smo že nekajkrat opozorili nekatere vaške voditelje, toda to bomo morali storiti še odločneje, da bomo končno rešili to težavo.« (Marković 1970, 1).

Kot primer dobre prakse treba omeniti na primer naselje Katymár [nemšč. *Katschmar*, *Schanzmark*, hrv. *Kačmar*, op. a.] v županiji Bács-Kiskun, kjer živijo Hrvati, Nemci in Madžari:

Na veliko veselje vseh vaščanov so se lani pojavili trojezični napisi, čeprav je znano, da so bili pred postavitvijo teh napisov mnenja, da napisi v jezikih narodnosti, ki živijo v kraju, sploh niso potrebni. Člani lokalnega sveta, ki so sprejeli to pravilno odločitev in ki so

7 Demokratična zveza južnih Slovanov (1947) se je razvila iz Antifašistične fronte Slovanov (1945–1947) in je delovala do leta 1990.

odločbo izvedli v kratkem času, so vsekakor hvalevredni. Napisi so na šoli, vrtcu, zadrugi, vaškem svetu, trgovinah, zdravstvenih ustanovah itd. Napisi še niso postavljeni na kulturni dom in knjižnico. Od pristojnih pa smo izvedeli, da bodo po zaključku prenove kulturnega doma na tej stavbi postavljeni trojezični napisi, ki so že narejeni. Prepričan sem, da bo postavitvev napisov na stavbi Kulturnega kroga Bunjevac rešena na podoben način (Milankov 1971, 3).

In kaj kažejo podatki, povezani s postavitvijo dvojezičnih krajevnih tabel in drugih napisov v Porabju? Treba je pripomniti, da je pri uresničevanju narodnostnih vprašanj v sedemdesetih in osemdesetih letih dvajsetega stoletja imela pomembno vlogo Komisija za narodnosti sveta Železne županije. Komisija je s svojim delovanjem prispevala k reševanju različnih problemov, povezanih z življenjem narodnosti (tudi Slovencev), med drugim tudi s postavitvijo dvojezičnih tabel (Arday in Joó 1987, 567–568).

Narodne novine so novembra leta 1971 poročale takole: »Na seji je bilo predlagano, da se imena vasi zapišejo na table tudi v slovenskem jeziku /.../« (Eperješi 1971, 3) V razpravi na zasedanju Pokrajinskega sveta DZJS je Đuro Ipković, vodja oddelka sveta Železne županije, v zvezi s postavljanjem dvojezičnih napisov povedal, da: »Zdaj je na primer poskrbljeno za postavitvev dvojezičnih napisov v vseh narodnostnih krajih. Vaški sveti so to dolžni izvajati /.../« (Sa zasedanja Zemaljskog veća DZJS-a 1972, 2).

Iz omenjenega lahko razberemo, da so tako kot drugje na Madžarskem, kjer živijo različne etnične skupnosti, tudi v Porabju začeli postavljati dvojezične krajevne table na začetku sedemdesetih let dvajsetega stoletja. Podatki o stanju dvojezičnih krajevnih napisov v Porabju z začetka osemdesetih let dvajsetega stoletja kažejo, da so Verice »/.../ še edini kraj v Porabju, kjer nimajo dvojezičnega napisa. Na krajevni tabli namreč piše le Kétvölgy.« (Iz Virice 1982, 8)

V sredini osemdesetih let dvajsetega stoletja so na počasnost pri izvedbi uresničevanja dvojezičnih napisov, zlasti na javnih stavbah, opozorili sami pripadniki porabskih Slovencev. Tako je na primer A. H., Gornjeseničan, član narodnostnega odbora županijskega sveta, leta 1985 med nerešenimi nalogami omenjenega odbora izpostavil: »/.../ Smatram za važno nalogo tudi /.../ izpopolnitev dvojezičnih napisov.« (Barber 1985, 8) Porabski Slovenci so samokritično ocenili stanje dvojezičnih napisov, kar kaže, da so se zavedali njihovega pomena: »Dosegli smo, da imamo že ponekod dvojezični pouk nekaterih učnih predmetov, dvojezične krajevne napise, hkrati pa smo pozabili na dvojezične napise na javnih ustanovah.« (M. S. in K. H. 1985, 8)

Predstavljeni podatki kažejo, da so imeli v Porabju v drugi polovici osemdesetih let dvajsetega stoletja dvojezične topografske oznake, medtem ko so bili dvojezični napisi na javnih ustanovah prisotni v nezadostni meri.

Terenske izkušnje kažejo, da se je število dvo- in večjezičnih napisov v Porabju začelo povečevati predvsem po letu 1990. K temu je prav gotovo pripomogla zakonodaja, ki je omogočala organiziranost slovenske narodne skupnosti (lokalne in državne samouprave, društva itd.). Sledili so izgradnja manjšinske infrastrukture na različnih področjih, uspešno vključevanje v čezmejne evropske projekte itd. V krogu manjšinskih struktur se je povečalo zavedanje o pomenu slovenske jezikovne krajine. Tako so na primer slovenske lokalne strukture v času nastajanja parkov na začetku leta 2000, v konkretnem primeru gre za Narodni park Órség (2002), izrazile nestrinjanje zaradi uradnega naziva. Čeprav celotno Porabje spada pod omenjeni park, v uradnem nazivu ne najdemo navedbe pokrajine Slovensko Porabje (madž. *Szlovén Rába-vidék*) (Ružič 2002, 1). Posledično se izgublja zavedanje med obiskovalci Narodnega parka, da so v Slovenskem Porabju.

Vprašanje vidne zaznave dvojezičnosti v Porabju se je sporadično pojavilo tudi v časopisu Porabje (1991). Pomenljiv je naslov uvodnika v tedniku Porabje iz leta 2018: »Gda notra v ves demo, smo Slovenci, gda vö z vesi, več nej?« (Ko vstopimo v vas, smo Slovenci, ko gremo ven iz nje, ne več?). Avtorica na eni strani problematizira topografske napise (pri dvojezičnih napisih ni enotnosti, slovenski napisi so manjši, slovnične napake pri slovenskih napisih itd.), na drugi strani pa se sprašuje, ali je slovenska manjšina kdaj zahtevala, da bi morale biti vse table dvojezične, saj to zagotavlja *Zakon o narodnostih* (Sukič 2018, 2). Nismo pa zasledili neke širše razprave o tem v krogu manjšinskih organizacij. Problematika vidne dvojezičnosti se je obravnavala tudi na zasedanjih slovensko-madžarske mešane komisije za spremljanje *Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji*.⁸

Obstoječe stanje jezikovne krajine je predstavljeno na podlagi terenske raziskave v okviru projekta *Jezikovna podoba Porabja* (glej poglavje 4. Analiza podatkov).

8 Na primer v zapisniku XVI. zasedanja slovensko-madžarske mešane komisije (16. november 2016) sta se obe strani med drugim dogovorili za ohranitev priporočila: »SMMK ponovno predlaga madžarski strani, da na območju, kjer živi slovenska manjšina v Porabju, s spodbujanjem lokalnih samouprav oziroma vključevanjem državnih organov zagotovi vidno dvojezičnost.« (Zapisnik XVI. zasedanja)

3 Metodologija

Pri izvedbi raziskave *Jezičevna podoba Porabja* smo uporabili kvantitativne in kvalitativne metode. Fotografiranje napisov in avtomatsko beleženje lokacije le-teh predstavljata kvantitativni del metode terenskega zajema.⁹ Glavni lokacijski kriterij za beleženje tako imenovanih vizualnih antropoloških podatkov – napisov po porabskih vaseh (Andovci/Orfalu, Dolnji Senik/Alsószölnök, Gornji Senik/Felsőszölnök, Sakalovci/Szakonyfalu, Slovenska ves/Rábatótfalu¹⁰, Števanovci/Apátistvánfalva, Verica - Ritkarovci/Kétyölgy) je bila »glavna prometna os« vasi.¹¹ V Monoštru/Szentgotthárd¹² je lokacijsko najbolj dinamičen prostor osrednji trg (Széll Kálmán tér/Trg Kálmána Szélla), poleg trga pa smo dodali še lokacije okoli tržnice, Industrijskega parka¹³ in mestnih term (Füzesi út/Ulica Füzesi) ter napisov v smeri proti jugu¹⁴ (zemljevid 1).

Nastalo je 1.134 fotografij. Zbrane lokacije slikovnega gradiva smo s pomočjo geografskih informacijskih sistemov (program QGis) vnesli v enoten sloj (*shapefile*), kjer smo prek preimenovanih šifrantov vnesli realne vrednosti za posamezne kategorije.

Napise smo razdelili po naslednjih kategorijah:

1. Splošni krajevni napisi	
1.1.	Javni napis na stavbi/ustanovi
1.2.	Javni napis na samostojeci tabli (table s krajevnimi imeni ter toponimi, smerokazi itd.)
1.3.	Napis na zasebnih zemljiščih (poštni nabiralniki, opozorilne table itd.)
1.4.	Reklama (plakati, oglasi)
2. Informativne table (turistične in investicijske informacije)	
3. Javna infrastruktura	
3.1.	Hišne številke z dodano oznako/toponimom
3.2.	Komunalne oznake (opozorilni znaki za komunalno infrastrukturo, električni transformatorji itd.)
4. Spomeniki	
5. Drugo (napisi za prepoved kajenja na javnih mestih)	

9 Terensko delo smo izvajali v septembru leta 2019.

10 Slovenska ves od leta 1983 upravno spada k Monoštru.

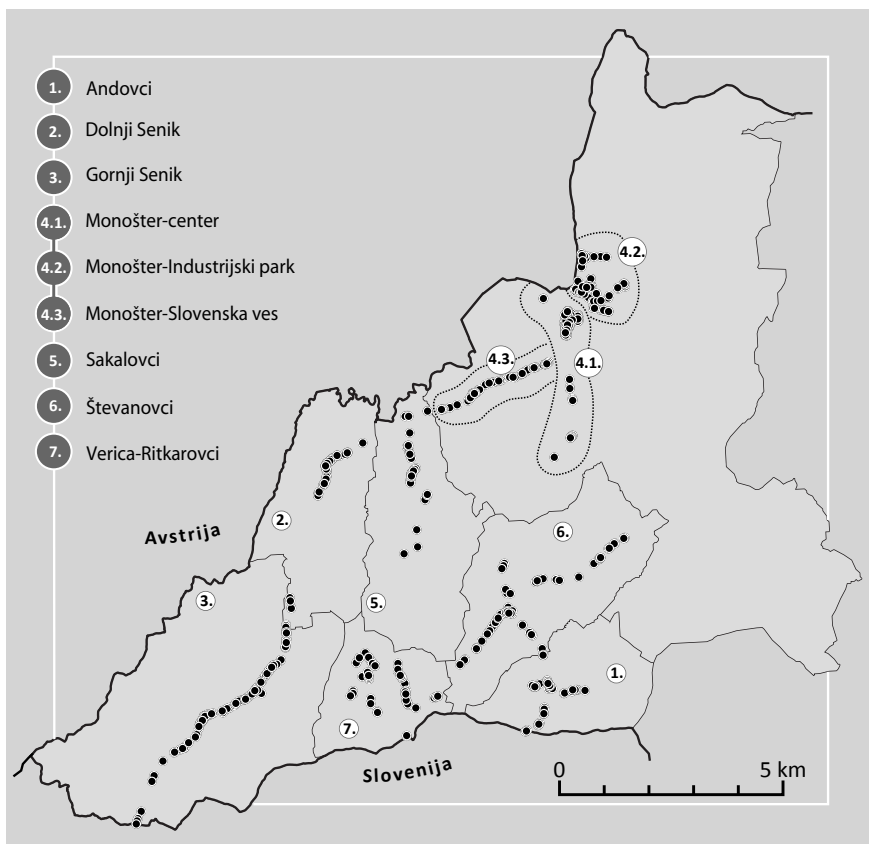
11 Naselja Andovci, Števanovci in Verica - Ritkarovci so zaradi svoje prometne lege bolj vključena v zajetje napisov.

12 Monošter, ki uradno sicer ni dvojezični kraj, je pa kulturno in gospodarsko središče porabskih Slovencev, je leta 2002 dobil dvojezične krajevne napise (madžarsko-slovenske in madžarsko-nemške). Pobudo za slovenski krajevni napis je dal generalni konzul Republike Slovenije v Monoštru, dr. Zlatko Muršec (Monošter končno dobil slovenski napis).

13 Čezmejni Industrijski park Szentgotthárd-Heiligenkreuz deluje od leta 1997.

14 Območje v smeri okoliša Zsidahegy.

Zemljevid 1: Prikaz lokacij, zajetih vizualnih podatkov v Porabju in Monoštru

Vir: Munda Hirnök 2019; Podlaga: Eurostat, LAU (Local Administrative Units).

Sledila je porazdelitev točk z lokacijami po samih občinah v Porabju.¹⁵ Razvrščene podatke smo združili v enotno tabelo z razdelanimi kategorijami. Nato je sledila statistična analiza napisov v programu Excel.¹⁶

Izvedli smo tudi polstrukturirane intervjuje s predstavniki slovenske in nemške narodne skupnosti (na primeru Dolnjega Senika) ter večine. Za intervjuvance smo izbrali osebe, ki izhajajo iz vodilnih struktur ter so dobri poznavalci in oblikovalci porabske stvarnosti. Z intervjuji smo poskušali izvedeti, kakšna je percepcija intervjuvancev o jezikovni krajini Porabja in kakšni so načrti glede njenega razvoja. Zbrano gradivo smo smiselno uredili in vsebinsko analizirali. Intervjuvanje je potekalo v času od 4. do 7. decembra 2019.

15 Podlaga z mejami občin je prosto dostopna na spletni strani Eurostata (Eurostat, Local Administrative Units 2020).

16 Pri zajemu podatkov s terena ter pri statistični in vizualni interpretaciji je sodeloval zunanji sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja Miha Brvar, mag. geografije.

Intervjuvali smo pet oseb. Število intervjuvanih po kraju bivanja je naslednje: tri osebe so iz Monoštra ter po ena z Dolnjega Senika in Gornjega Senika. Na vprašanja so tri osebe odgovarjale v slovenskem knjižnem jeziku (oziroma mešanici knjižne slovenščine in porabščine), dve osebi pa v madžarskem jeziku. Glede na starost smo intervjuvance razdelili v dve generaciji: trije so predstavniki srednje generacije (40–60 let), medtem ko starejšo generacijo (od 60 let naprej) zastopata dve osebi. Štirje intervjuvanci imajo višjo oziroma fakultetno izobrazbo, eden pa ima končano srednjo šolo. Trije intervjuvanci so se opredelili za Slovence, eden za Madžara in prav tako eden za Nemca.

V prispevku pri navajanju odlomkov intervjujev ne razkrivamo identitete avtorjev¹⁷, temveč navajamo zaporedno številko intervjuvancev in področje delovanja.¹⁸

4 Analiza podatkov

Analiza podatkov se osredotoča na obstoječe stanje zajetih podatkov in izbor napisov glede na izdelane kategorije.¹⁹

4.1 Splošni pregled zajetih podatkov

V uvodu izpostavljam razliko med številom zajetih slik in zabeleženimi napisi. Čeprav smo zajeli 1.134 slik, pa je samo število napisov znatno večje (2.087) zaradi njihove večjezične sestave in izjemoma zaradi večje pojavnosti različnih napisov na isti sliki. Od skupnih 2.087 napisov je enojezičnih 953 (45,6 %), ostali napisi pa so dvo- ali večjezični. Od enojezičnih je velika večina madžarskih (875; 91,8 %), sledijo angleški (32; 3,3 %), slovenski (26; 2,7 %) in nemški napisi (20; 2,1 %).

Pri statistični obdelavi nas je presenetilo pomanjkanje napisov v slovenščini. Slovenščina je bila prisotna v 336 primerih, kar znaša zgolj 16,1 % vseh napisov.

Napisov s porabskim narečjem nismo obravnavali ločeno od standardne slovenščine zaradi premajhnega števila le-teh (skupno zgolj 16 napisov, kar znaša 4,8 % od skupnih 336). Zabeležili smo le nekaj posameznih primerov po naseljih, predvsem z oznako gostinskih objektov (npr. *bauta* – trgovina,

17 Intervjuvanci so anonimizirani. Moška oblika je nevtrarno uporabljena za oba spola.

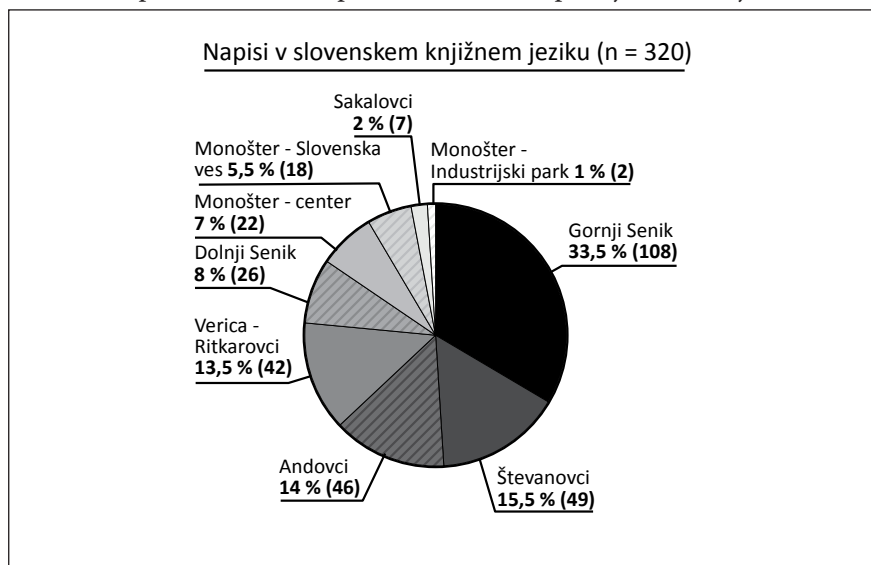
18 Informacije so podane po naslednjem ključu: 1. zaporedna številka intervjuvanca; 2. področje delovanja oziroma ustanove/organizacije, ki jo intervjuvanec zastopa. Legenda: Pol = politika, Kult = kultura.

19 Pri statistični obdelavi napisov ni bila upoštevana kategorija »Drugo«.

krčma – gostilna), ki so v lasti Potrošne in prodajne zadruga (madž. *Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet – ÁFÉSZ*) v Monoštru²⁰ in spominskih obeležij. Kot primer navajamo spominski steber na Gornjem Seniku z dvojezičnim (porabščina, madžarščina) napisom *Sterin doma samo vözvonijol/Akiért itthon már csak a harang szól*²¹ in kip na Dolnjem Seniku *Hvalen bojdí Jezuš Kristus/Gelobt sei Jesus Christus*.

Graf 1 prikazuje pojavnost napisov v slovenskem knjižnem jeziku v prostoru proučevanja. Večja pojavnost napisov v knjižni slovenščini je v južnem delu Slovenskega Porabja. Ravninski del, razpet med Dolnjim Senikom in Industrijskim parkom v Monoštru, pa ima manjšo pojavnost.

Graf 1: Razporeditev vseh napisov v slovenščini po zajetih lokacijah

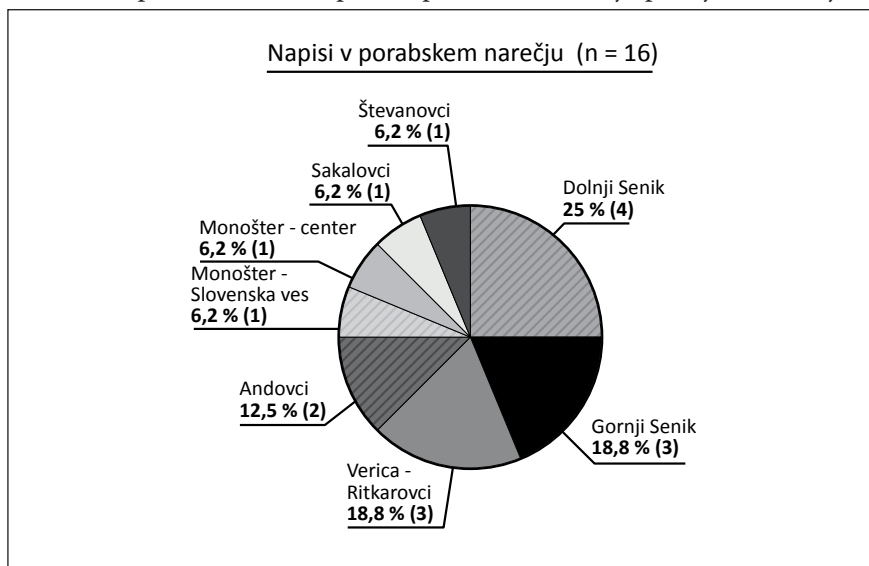

Vir: Munda Hirnök 2019.

Napisov v porabskem narečju je mnogo manj kot v knjižni slovenščini. Največ napisov v porabskem narečju je presenetljivo na Dolnjem Seniku, ki je etnično najbolj pester (graf 2).

20 Pri označitvi gostinskih lokalov v porabščini je imel pomembno vlogo Interv. 2. Pol, ki je kot član uprave zadruga vplival na izvedbo projekta.

21 Pobudnik in izvajalec za postavitve spominskih stebrov, ki se nahajajo v porabskih vaseh, je bila Državna slovenska samouprava.

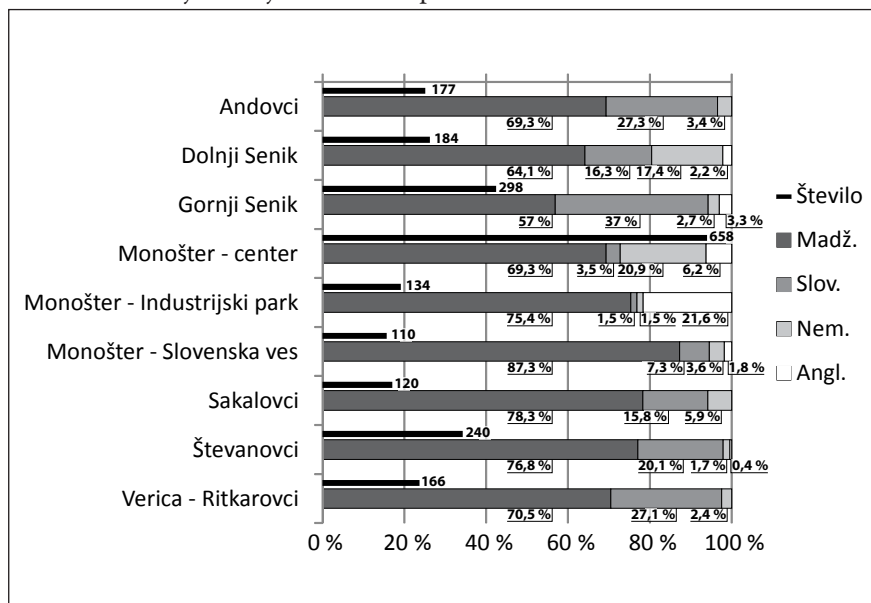
Graf 2: Razporeditev vseh napisov v porabskem narečju po zajetih lokacijah

Vir: Munda Hirnök 2019.

V grafu 3 so navedeni napisi po naseljih v Porabju in Monoštru skupaj, ne glede na kategorijo ali jezik. Največ napisov je bilo zbranih v mestnem okolju, v centru Monoštra, sledita Gornji Senik in Števanovci (gre za prvo in tretje največje naselje glede na število prebivalstva v Porabju²²), najmanj pa v Slovenski vesi in Sakalovcih.

Razmerje med jeziki vseh napisov kaže, da prevladuje večinski jezik, madžarščina. Delež napisov v madžarskem jeziku se giblje od 64,1 % do 87,3 % z izjemo Gornjega Senika (57 %). Največ napisov v slovenskem jeziku je prisotnih v obmejnih vaseh, in sicer na Gornjem Seniku (37 %), v Andovcih (27,3 %) in na Verici - Ritkarovcih (27,1 %). Najmanjši delež napisov v slovenščini smo zabeležili v Sakalovcih (15,8 %) in Slovenski vesi (7,3 %). Največ nemščine se pojavi v centru Monoštra (20,9 %) in na Dolnjem Seniku (17,4 %), kar je razumljivo v kontekstu zgodovinske poselitve prostora. Število napisov v nemškem jeziku v Monoštru je povezano tudi z močjo nemškega kapitala oziroma nakupovalnega turizma in storitvenih dejavnosti. Angleški jezik na zajetih napisih ima največji delež v Industrijskem parku (21,6 %) in centru Monoštra (6,2 %).

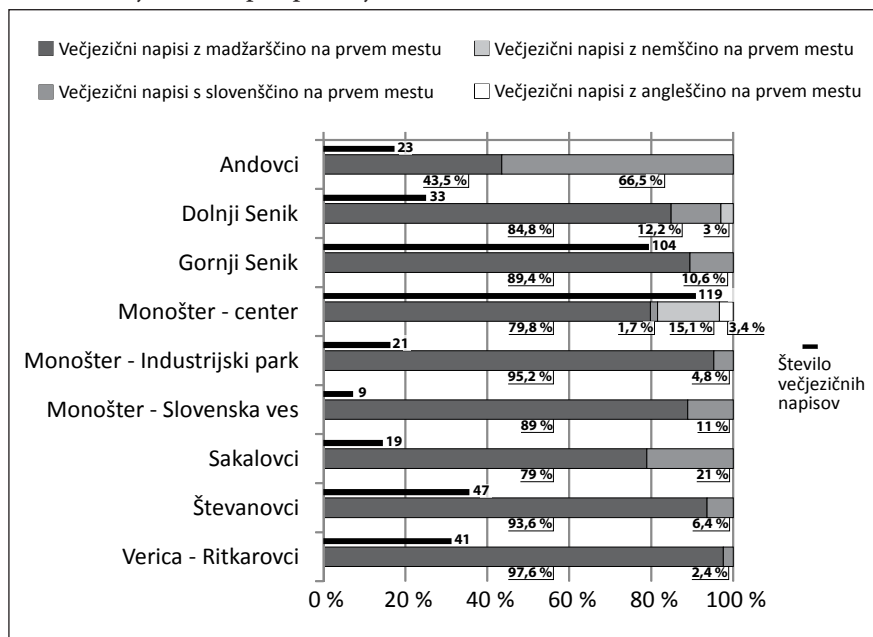
²² Po podatkih popisa prebivalstva leta 2011 je na Gornjem Seniku živel 572 oseb, v Števanovcih pa 364 oseb (2011. évi népszámlálás 3. Területi adatok 3.18. Vas megye 2013, 143–144).

Graf 3: Razmerje med jeziki vseh napisov

Vir: Munda Hirnök 2019.

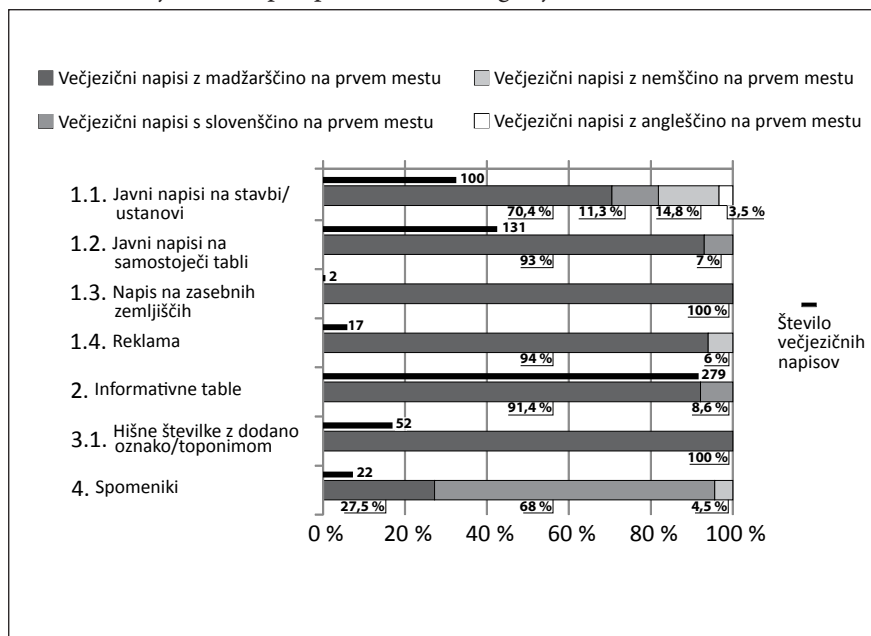
Največ večjezičnih napisov (graf 4) smo zabeležili v centru Monoštra (119). Glede števila večjezičnih napisov izmed slovenskih krajev izstopa Gornji Senik (104), sledijo Števanovci (47), Verica - Ritkarovci (41), Dolnji Senik (33) in Andovci (23). Najmanj večjezičnih napisov pa je prisotnih v Industrijskem parku v Monoštru (21), Sakalovcih (19) in Slovenski vesi (9). Razmerje med jeziki pri vseh večjezičnih napisih kaže, da z izjemo Andovcev v vseh krajih močno prevladujejo večjezični napisi z madžarščino na prvem mestu. Največ napisov s slovenščino na prvem mestu smo zabeležili v Andovcih (66,5 %), najmanj v Industrijskem parku v Monoštru in na Verici - Ritkarovcih. V obeh primerih smo zasledili po en primer napisa s slovenščino na prvem mestu. V Industrijskem parku je opazno pomanjkanje slovenskega kapitala.

Eden izmed naših intervjuvancev je med drugim izpostavil, da bi prisotnost slovenskega podjetja v Industrijskem parku v Monoštru, kjer bi na tabli podjetja pisalo »Pri nas je znanje slovenskega jezika prednost«, povečalo zanimanje za učenje slovenščine v krogu srednješolcev (Interv. 1. Pol). Tudi podatki o rabi jezikov na delovnem mestu, ki smo jih pridobili v okviru raziskave o mladih v slovenskem zamejstvu, za Porabje kažejo povezavo med jezikom in ekonomijo (Munda Hirnök in Novak Lukanović 2019, 217–218). Predpostavljamo, da bi se s prihodom slovenskega kapitala povečalo tudi število slovenskih napisov v Industrijskem parku.

Graf 4: Večjezični napisi po krajih

Vir: Munda Hirnök 2019.

Iz grafa 4.1 je razvidno, da tudi pri večjezičnih napisih po navedenih kategorijah, z izjemo kategorije 4, poimenovane spomeniki (68 %), prevlada madžarski jezik. Le pri kategoriji 1.1, poimenovani javni napisi na stavbi/ustanovi, smo zasledili majhen delež večjezičnih napisov bodisi s slovenščino (11,3 %) bodisi z nemščino (14,8 %) na prvem mestu, kajti pri postavitvi pri tej kategoriji odloča tudi manjšina.

Graf 4.1: Večejezični napisi po izbranih kategorijah

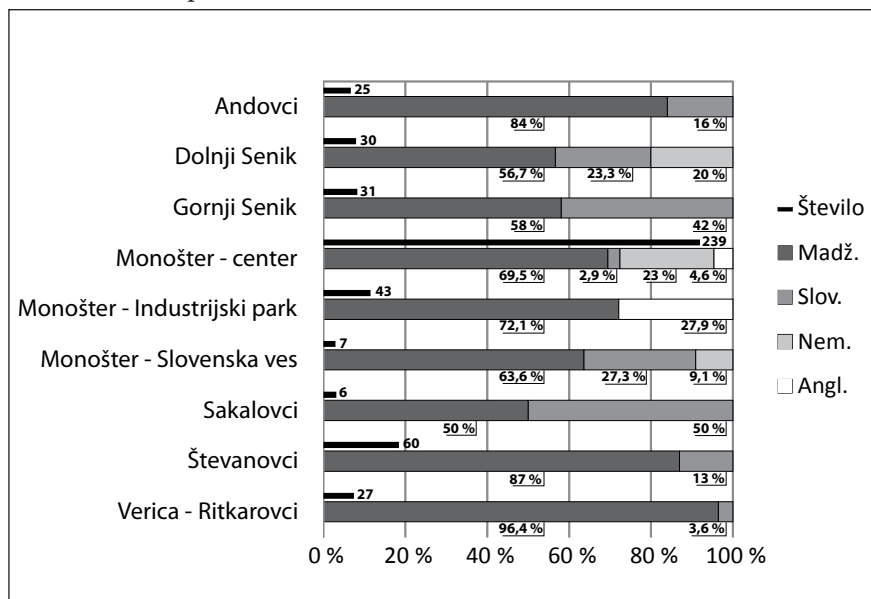
Vir: Munda Hirnök 2019.

4.2 Analiza podatkov glede na izbrane kategorije

V nadaljevanju sledi podrobnejša analiza kategorij po posameznih lokacijah, s katero želimo natančneje orisati stanje med jeziki napisov.

Graf 5 kaže množičnost števila javnih napisov na stavbah/ustanovah mestnega okolja. Glede števila med slovenskimi vasmi izstopajo Števanovci, vendar ugotavljamo slabši delež slovenskih napisov (13 %). Ti so bolj zastopani na Gornjem Seniku (42 %), Dolnjem Seniku (23,3 %) in v Sakalovcih (50 %), sicer pa je v omenjenih vaseh število napisov znatno manjše. Presenetil nas je podatek, da je na Verici - Ritkarovcih samo en slovenski napis v tej kategoriji. Nemščina je prisotna na osi Dolnji Senik–Slovenska ves–Monošter – center. Angleščina je prisotna le v Monoštru. Prisotnost angleščine v centru mesta je odraz rabe angleščine kot globalnega jezika za turistične namene, v Industrijskem parku v Monoštru (27,9 %) pa kaže na prisotnost tujega kapitala.

Graf 5: Javni napis na stavbi/ustanovi

Vir: Munda Hirnök 2019.

Treba je omeniti, da so v kategoriji javni napisi na stavbah/ustanovah upoštevane tudi table z imeni ulic na Gornjem in Dolnjem Seniku. Potrebi za preureditev oziroma nastanek enajstih novih ulic namesto ene glavne ulice, tudi z novimi hišnimi številkami na Gornjem Seniku (glej graf 10), je botrovalo dejstvo, da so uradne osebe, poštarji, reševalci itd. zaradi geografske danosti naselja nemalokrat imeli težave pri iskanju hišnih številk. Šlo je za edinstven administrativni korak na Madžarskem, kajti vsi prebivalci naselja so istočasno dobili (spremenjen) nov naslov. Z nastankom novih ulic leta 2005 se je uresničila tudi večletna ideja lokalnih oblasti za dvojezično poimenovanje ulic, upoštevaje lokalne značilnosti, znamenitosti (Lencsés 2005).

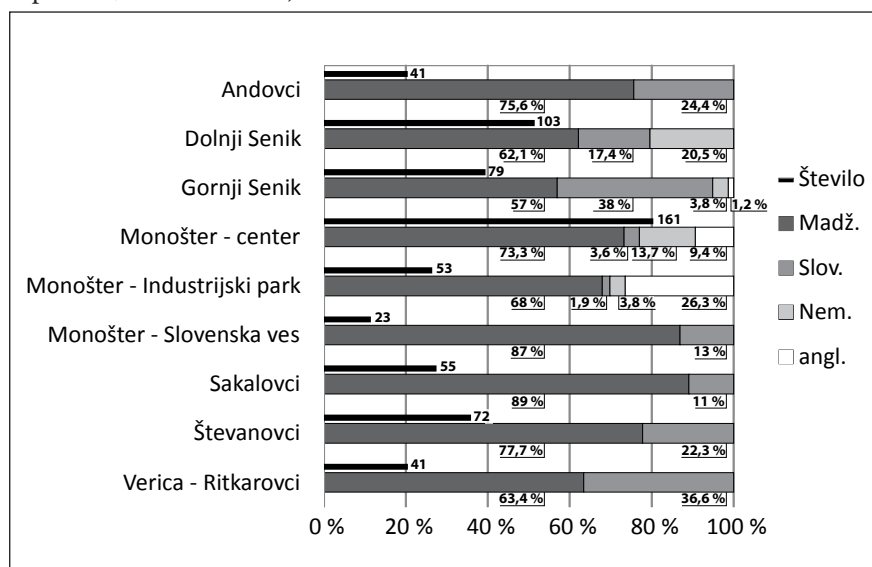
Tudi iz intervjujev smo izvedeli, da so bile dvo- oziroma trojezične table na Gornjem in Dolnjem Seniku postavljene v prvi polovici leta 2000, na pobudo manjšinskih organizacij.

Ideja za poimenovanje tabel z imeni ulic je prišla od narodnostnih organizacij do lokalnih občin. Do postavitve pa imajo oni pravico. Kar se tiče Gornjega Senika, je prišlo do velikih sprememb. Prej je bila ena [glavna, op. a.] ulica, potem je nastalo enajst /.../. Ob preimenovanju ulic smo hkrati zaprosili naj bodo ulice večjezične. To se je takrat izvedlo na Gornjem Seniku in tudi na Dolnjem Seniku. To je bil en velik korak naprej. Žal, v števanovskem delu, na Verici je še zmeraj isto, po starem. (Interv. 2. Pol)

Treba še omeniti poimenovanja ulic na Dolnjem Seniku. Za etnično podobo naselja je značilno, da tam že stoletja prebivajo Slovenci, Madžari in Nemci.²³ Tudi tukaj so imele ulice do leta 2007 enotno ime, in sicer Glavna ulica (*Fő út*). Na pobudo občine so ob podpori prebivalstva ulice z letom 2008 opremili s trojezičnimi (madžarsko-slovensko-nemškimi) tablam, ki spominjajo na preteklo rabo neuradnih lokalnih toponimov (npr. *Fenyves utca*-Ulica borov-*Tannenstraße*, *Határ utca*-Ulica ob meji-*Grenzstraße*), hkrati pa tudi prikazujejo večetnični značaj naselja. Tudi Interv. 3. Pol je poudaril pomen trojezičnih tabel: »/.../ Trojezične imena ulic pričajo o dediščini vasi.«

Tudi pri javnih napisih na samostoječi tabli je prevlada madžarskega jezika očitna (graf 6). Opazamo, da obmejnost vpliva na večjo pojavnost tabel v slovenskem jeziku. Največ slovenščine smo zabeležili na Gornjem Seniku (38 %), Verici - Ritkarovcih (36,6 %) in v Andovcih (24,4 %). Glede pojavnosti nemščine ugotavljamo enake trende kot pri grafu 5, kjer smo ugotovili prisotnost na osi Dolnji Senik–Slovenska ves–Monošter. Angleški jezik v tej kategoriji ima največji delež v Industrijskem parku (26,3 %) in centru Monoštra (9,4 %).

Graf 6: Javni napis na samostoječi tabli (table s krajevnimi imeni ter toponimi, smerokazi itd.)

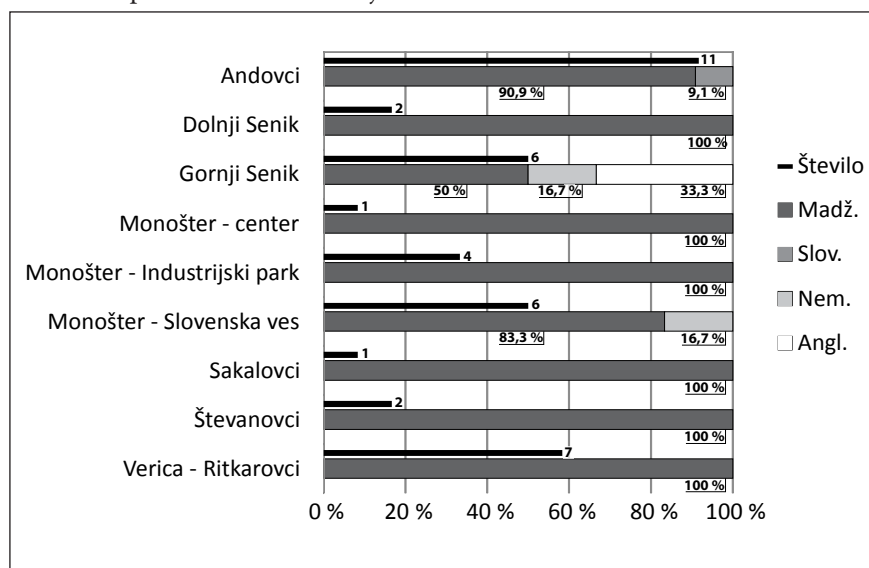

Vir: Munda Hirnök 2019.

23 Po zadnjem popisu prebivalstva leta 2011 se je na Dolnjem Seniku 99 oseb od skupno 369 prebivalcev opredelilo za Nemce (2011. évi népszámlálás 3. Területi adatok 3.18. Vas megye 2013, 173).

Iz grafa 7 lahko razberemo, da je število napisov na zasebnih zemljiščih zanemarljivo. Največ napisov smo zabeležili v obmejnih vaseh (Andovci, Verica - Ritkarovci, Gornji Senik) in Monoštru – Slovenski vesi. Večjo obmejno pojavnost napisov na zasebnih zemljiščih lahko razlagamo z bolj razpršeno poselitvijo in z večjimi zemljišči okrog stanovanjskih hiš. Pri napisih, z izjemo Gornjega Senika in Andovcev, prevlada madžarščina. Presenetilo nas je, da na Dolnjem Seniku, kjer živijo pripadniki nemške narodne skupnosti, ni bilo nobenega napisa v nemškem jeziku. Za oris stanja navajamo nekaj posameznih primerov. V Andovcih smo zabeležili le en slovenski napis (Pozor! Hud pes.), na Gornjem Seniku enega angleškega (No parking!), v Slovenski vesi pa enega nemškega (na poštnem nabiralniku je bil napis »Zeitung«).

Graf 7: Napisi na zasebnih zemljiščih

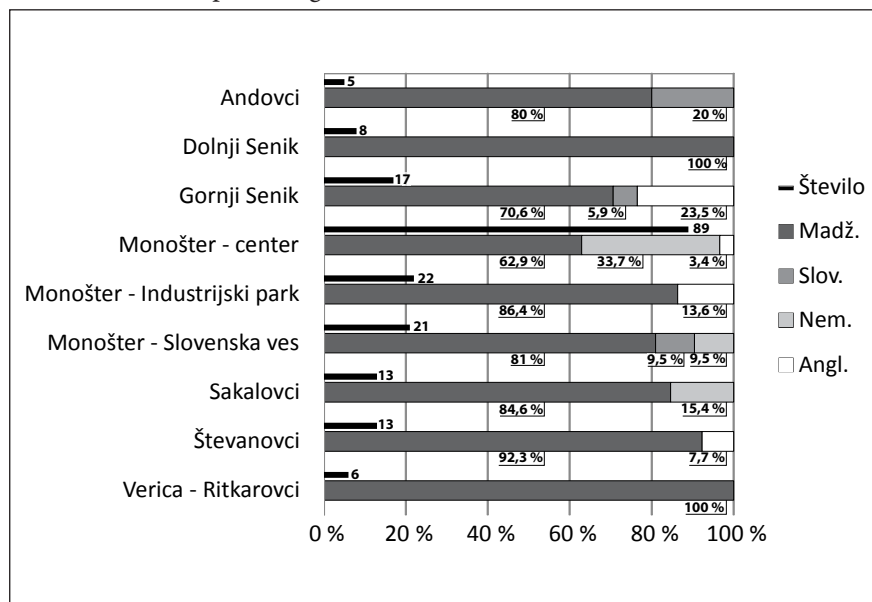

Vir: Munda Hirnök 2019.

Kot je bilo pričakovati, je največ zabeleženih reklam (graf 8) v centru Monoštra (89). Glede števila reklam izmed slovenskih vasi izstopajo Monošter – Slovenska ves (21), sledijo Gornji Senik (17), Sakalovci (13) in Števanovci (13). Na podlagi števila reklam ugotavljamo, da je območje Porabja ekonomsko manj razvito v primerjavi z urbanim središčem in industrijskim delom Monoštra. Jezik reklam je v večini primerov madžarski jezik (delež napisov v madžarskem jeziku se giblje od 62,9 % do 100 %). Posamezne primere rabe slovenskega jezika na plakatih in oglasih smo zabeležili v Andovcih (oglas za pogrešanega psa), na Gornjem Seniku in v Slovenski vesi. Nemščina kot jezik

oglaševanja je prisotna na osi Sakalovci–Slovenska ves–Monošter. Presenetil nas je podatek, da je delež angleščine največji na Gornjem Seniku. Pričakovali bi tudi prisotnost nemščine na Dolnjem Seniku. Po slovenskih vaseh nismo zaznali propagiranja splošnih slovenskih aktivnosti, nobene omembe slovenskega časopisa, tednika Porabje itd.

Graf 8: Reklama (plakat, oglas)

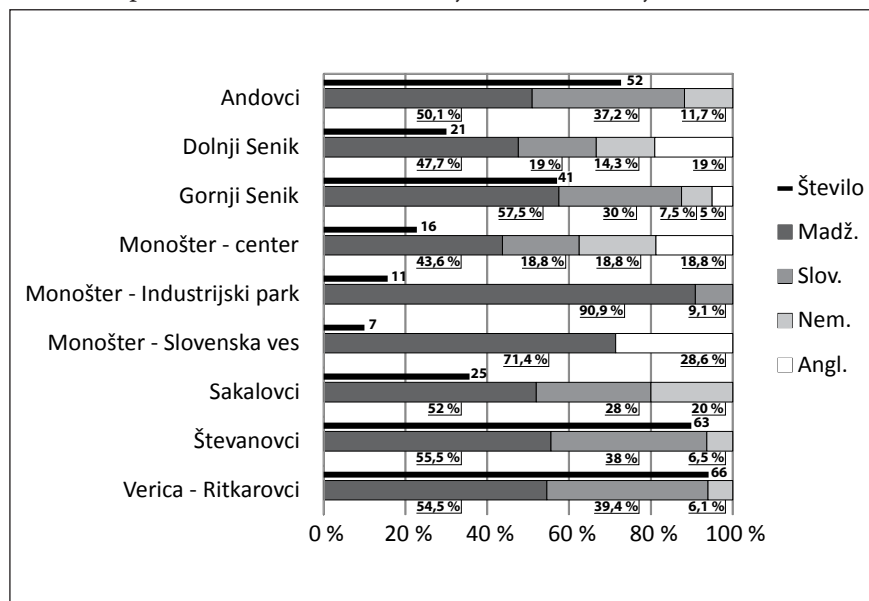

Vir: Munda Hirnök 2019.

Uporabnikom prostora, predvsem turističnim obiskovalcem obravnavanega območja, daje največ informacij kategorija informativnih tabel. Iz grafa 9 je razvidna številčnejša prisotnost tabel s turističnimi in investicijskimi informacijami na Verici - Ritkarovcih (66), v Števanovcih (63), Andovcih (52) in na Gornjem Seniku (41). Monošter – Slovenska ves izstopa po najmanjšem številu napisov v tej kategoriji, kar nakazuje predmestno lego in pomanjkanje turistične infrastrukture. Jezik napisov je po večini madžarščina. Izstopajo Verica - Ritkarovci, Števanovci in Andovci, kjer je slovenščina skoraj enakovredna madžarskemu jeziku. Presenetilo nas je, da je delež nemščine pri napisih s turističnimi in investicijskimi informacijami na Dolnjem Seniku manjši kot delež slovenščine in angleščine. Nemščina se pogosto pojavlja v tej kategoriji, kar nakazuje pomen večjezičnosti tako pri pridobivanju evropskih projektov kot pri privabljanju turistov iz nemško govorečih držav, zlasti iz sosednje Avstrije. V Monoštru sicer prevladuje madžarščina, so pa slovenščina, nemščina in angleščina enakovredno zastopane. Treba je še dodati, da

so v tej kategoriji obravnavani turistični napisi financirani z evropskimi sredstvi, prav tako napisi, postavljeni na pobudo lokalnih in državnih organov.

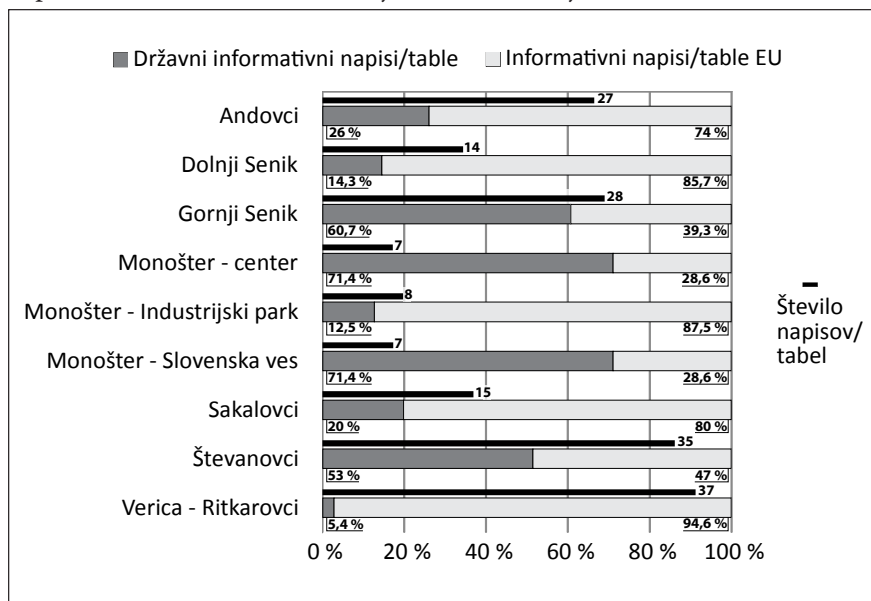
Graf 9: Napisi s turističnimi in investicijskimi informacijami

Vir: Munda Hirnök 2019.

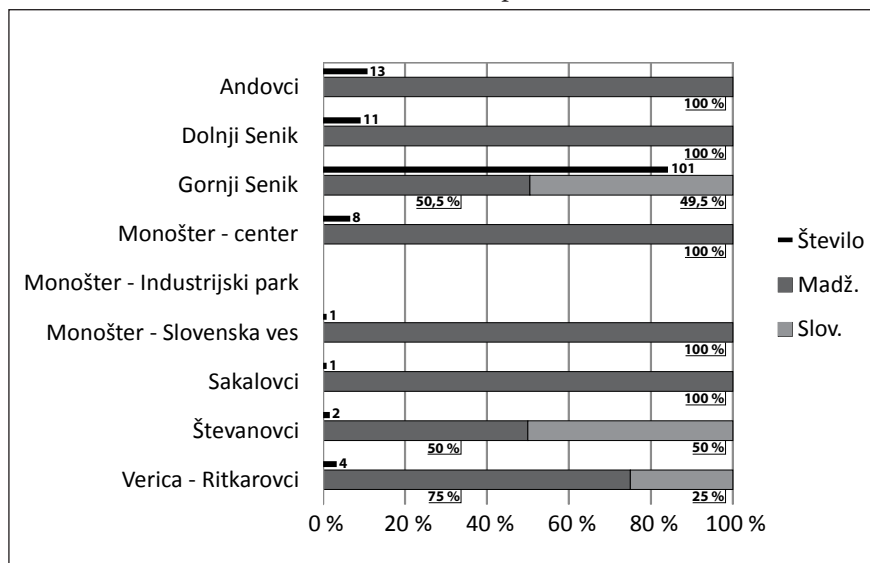
Graf 9.1 prikazuje razmerje med lokalno-državnimi in evropskimi napisi. Izrazita evropskost napisov nakazuje močno zastopanost evropskih sredstev na Verici - Ritkarovcih, Dolnjem Seniku, v Sakalovcih in Andovcih. Tudi Industrijski park v Monoštru v luči te kategorije dobi močno evropsko dimenzijo. Gornji Senik, Števanovci in Monošter – center imajo že od prej do neke mere razvito turistično infrastrukturo, ki pa je nemalokrat v slabem stanju. Isti graf kaže tudi na večjo pojavnost napisov, ki so bili realizirani z evropskimi projekti. Pri evropskih infrastrukturnih projektih je slovenščina pogosto zapostavljena, kar so potrdili tudi naši intervjuvanci. To še zlasti velja v primeru, če v projektih ni slovenskega partnerja. Interv. 4. Kult je izpostavil, da na projektni ravni ni zahteve po dvojezičnosti. O tem se odločajo projektni partnerji. V določenih primerih so projektni partnerji pripravljene zamenjati table, da bodo dvojezične. Interv. 5. Pol je navedel primer postavitve informacijskih tabel za označitev kolesarske steze. Pripadniki slovenske skupnosti so šele po končanem projektu opazili, da slovenščina ni prisotna. Na njihovo opozorilo so sicer popravili table, toda dvojezičnost ni realizirana v popolnem obsegu.

Graf 9.1. Razmerje med lokalno-državnimi in evropskimi napisi v kategoriji napisov s turističnimi in investicijskimi informacijami

Vir: Munda Hirnök 2019.

Kar zadeva hišne številke z dodano oznako/toponimom (graf 10), izstopa Gornji Senik. Kot je bilo že omenjeno, je Gornji Senik edina vas v Porabju, kjer imajo dvojezične (madžarsko-slovensko) hišne številke v enotnem uradnem formatu (npr. *Fő út/Glavna ulica*, *Templom út/Cerkvena pot*, *Malom út/Mlinska pot*). Dvojezične hišne številke so postavili sočasno s tablam ulic. Pri ostalih vaseh gre bolj za personalizirane hišne številke, ki so izključno v madžarskem jeziku, z izjemo dveh napisov v Števanovcih in na Verici - Ritkarovcih.

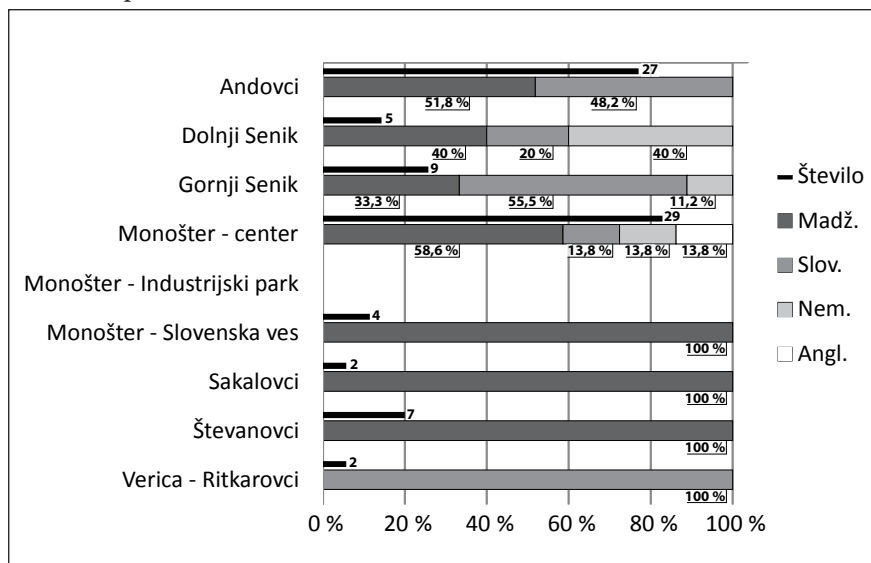
Graf 10: Hišne številke z dodano oznako/toponimom

Vir: Munda Hirnök 2019.

V Porabju je tudi nekaj spomenikov, ki pričajo o pestrem zgodovinskem dogajanju. Graf 11 kaže, da je center Monoštra opremljen z največjim številom spominskih obeležij zaradi svojega zgodovinskega pomena. Med porabskimi vasi izstopa Gornji Senik, ki je, zgodovinsko gledano, najdejavnejša porabska vas s slovenskimi aktivnostmi. V Andovcih je prišlo do znatnega povečanja števila napisov v slovenskem jeziku zaradi individualne obravnave vsakega napisa na obeležju »Mali Triglav«. ²⁴ Na Gornjem in Dolnjem Seniku je razvidna trojezičnost. Na Gornjem Seniku prevladuje slovenščina (55,5 %), na Dolnjem Seniku pa sta madžarščina in nemščina enakovredno zastopani (40 %). Omembe vredno je tudi dejstvo, da smo na Dolnjem in Gornjem Seniku na spomenikih zasledili tudi porabsko narečje. V mestu Monošter sicer prevladuje madžarščina, opazamo pa enak delež prisotnosti slovenskega, nemškega in angleškega jezika (13,8 %). Preseneča nas, da slovenščina ni prisotna v ostalih slovenskih vaseh (Monošter – Slovenska ves, Sakalovci, Števanovci), kjer so napisi na spominskih obeležjih izključno v madžarščini.

²⁴ Mali Triglav je bil postavljen 25. avgusta leta 2007 na dvorišču Porabske domačije. Predstavlja simbol vztrajne trdoživosti slovenskih ljudi. Gre za skalo, ki jo je Andovcem daroval Triglavski narodni park. V podstavku Malega Triglava je vgrajenih sedem kamnov iz vseh sedmih slovenskih vasi Porabja ter tudi iz mest, kjer živijo Slovenci (Budimpešta, Sombotel, Mosonmagyaróvár, Monošter).

Graf 11: Spomeniki

Vir: Munda Hirnök 2019.

5 Analiza intervjujev

Slovensko Porabje in Monošter zaradi svoje lege in zgodovine poleg večinskega jezika opredelujeta slovenščina in nemščina, v zadnjem obdobju pa še angleščina kot globalni jezik.

Na osnovi analize polstrukturiranih intervjujev bomo v nadaljevanju poskušali potegniti neke splošne zaključke o prisotnosti omenjenih jezikov s perspektive pripadnikov različnih etničnih skupnosti, ki sooblikujejo jezikovno krajino.

Prvi tematski sklop se je osredotočil na oceno jezikovne krajine obravnavanega območja. Intervjuvanci, ki so se opredelili za Slovence, so ocenili, da je slovenska jezikovna krajina v Porabju šibka (to še zlasti velja za Sakalovce, Monošter – Slovensko ves in mesto Monošter), se pa v zadnjih letih izboljšuje. Kot pomembno so izpostavili postavitve novih tabel z dvojezičnimi imeni ulic na Gornjem Seniku in s trojezičnimi imeni ulic na Dolnjem Seniku. Med novjšimi primeri, ki so prispevali k večji vidnosti slovenščine, so izpostavili na primer postavitve dvojezične table z napisom *Dobrodošli pri Slovencih v Porabju/Köszöntjük a Rába-vidéki szlovéneknél* (leta 2018) ob vseh cestnih vpadnicah v Porabje in prisotnost slovenščine na tablah objektov, ki so rezultat različnih projektov. Vsi so omenili kot pomembno postavitev trojezičnih

(madžarsko-slovensko-nemških) tabel na občinskem uradu in informacijske table v Monoštru.

Nemščina je na Dolnjem Seniku po oceni pripadnika nemške manjšine šibko prisotna. Vas je sicer opremljena s trojezičnimi (madžarsko-slovensko-nemškimi) tablami z imeni ulic, s trojezičnimi tablami na občinski stavbi, tudi na spominskem stebru so prisotni omenjeni jeziki, pogreša pa več enojezičnih nemških napisov. Izpostavil je spominsko tablo v nemščini, ki je bila postavljena v spomin Nemcem, ki so bili iz vasi deportirani leta 1946.²⁵ Ocenjuje, da maloštevilni nemški napisi ne dajejo dovolj informacij turistom o prisotnosti Nemcev v naselju.

Pripadnik večinskega naroda je ocenil, da se je jezikovna krajina mesta Monošter v zadnjih letih izboljšala. Postavljene so bile trojezične (madžarsko-nemško-slovensko) table na vladnem, županijskem in občinskem uradu ter na napotilnih tablah v stavbi. Pri informacijskih tablah na trgu, ki so nastale v okviru projektov *Leader*, je bila prvotno predvidena raba madžarskega in nemškega jezika, so pa na pobudo mesta dodali tudi slovenščino. Slovenščina je izrazito prisotna v kompleksu Slovenskega kulturno-informativnega centra²⁶, po besedah intervjuvanca »je kot Vatikan v Rimu«. Na stavbah storitvenih in trgovinskih dejavnosti poleg madžarskega jezika prevladuje nemščina.

V drugem sklopu so intervjuvanci ocenili pomen in vpliv pojavljanja jezikov na karakter posameznega naselja oziroma celotnega Porabja. Intervjuvanci, ki so se opredelili za Slovence, so v svojih odgovorih poudarili, da pojavljanje slovenskega jezika v Porabju predvsem prikazuje njih same, njihovo prisotnost na območju in samozavest.

Prikazuje nas, kakšni smo. Zdaj, v kolikor smo mi zavedni in se držimo za Slovence /.../ bomo dejansko naredili vse, da se slovenski jezik pojavi tudi na zunaj oziroma da ga tudi drugi vidijo /.../ Jaz sem mnenja, da v Porabju, čeprav sem rekla, da situacija ni roznata, je slovenščina vsekakor prisotna. Krajevne table so večinoma dvojezične po naseljih /.../ Tudi Slovenec [iz Slovenije, op. a.] se ne bi več izgubil v naši pokrajini. (Interv. 4. Kult)
/.../ pojavljanje slovenskega jezika je pomembno za celotno slovensko skupnost /.../ Postavitev pozdravne table 'Dobrodošli pri Slovencih v Porabju' je pomembna tudi zato, ker prihajajo turisti iz

25 Leta 1946 so zaradi sovražnega razpoloženja nove oblasti do medvojnega delovanja hitlerjevske Ljudske zveze (*Volksbund*) z Dolnjega Senika v Nemčijo izselili 103 ljudi iz 24 hiš (Kozár 2003, 34–37).

26 Slovenski kulturno-informativni center v Monoštru je središčna točka narodnostnega življenja. Zgrajen je bil leta 1998, pretežno s sredstvi Republike Slovenije. »Slovenski dom«, kot ga imenujejo porabski Slovenci, obsega prostore za kulturne (razstavni prostor, konferenčna dvorana) in medijske dejavnosti (uredništvo časopisa Porabje in Radio Monošter), nudi sedež Zvezi Slovencev na Madžarskem, Razvojni agenciji Slovenska krajina ter obsega še hotel in restavracijo.

vseh smeri /.../, naj spoznajo, da se na tem območju nahaja nekaj slovenskih vasi, da tukaj živi slovenska narodna skupnost /.../ (Interv. 2. Pol)

/.../ na Gornjem Seniku so praktično vsi napisi dvojezični. Npr. že od daleč vidiš barvni napis na vrtcu tudi v slovenščini. Kdorkoli vstopi v vas, opazi, da je tukaj nekaj drugače kot v madžarskih vaseh. Vidijo, da tu živijo pripadniki manjšinske skupnosti. Če vstopijo v cerkev, vidijo slovenski napis 'Hvalite gospoda vsi narodi!' /.../, to priča o tem, da so se ljudje identificirali kot Slovenci. (Interv. 5. Pol)

Tudi pripadnik nemške narodne skupnosti pripisuje velik pomen pojavljanju nemškega jezika za karakter Dolnjega Senika: »To je del naše zgodovine, da tukaj živijo Madžari, Slovenci in Nemci. /.../ Pomembno je, da so napisi tudi v nemščini, ker pričajo o nas /.../« (Interv. 3. Pol)

Intervjuvanec, ki se je opredelil za Madžara, je poudaril, da ima pojavljanje različnih jezikov absolutni vpliv na karakter mesta Monošter: »Tukaj živeči ljudje morajo spoznati zgodovino mesta in njegove okolice. Neločljivi element te zgodovine so Slovenci, Nemci (Hienzi) pa tudi Romi. To se mora poznati tudi v jezikovni krajini mesta.« (Interv. 1. Pol)

V času zajemanja podatkov smo zasledili, da so večjezični napisi glede na obseg besedila v obeh ali v vseh jezikih več ali manj enaki. Gre za dobeseden prevod iz madžarščine v slovenščino in druge jezike. Pogosto je, zlasti pri starejših napisih, da je velikost črk glede na jezik različna. Ugotavljali smo, da je v večini primerov večji napis v madžarščini. Glede oblike črk smo pa opazili, da so slovenske črke nemalokrat poševne. Zanimalo nas je, kakšen pomen pripisujejo intervjuvanci omenjeni problematiki. Nekateri intervjuvanci so v svojih komentarjih izpostavili, da ne gre nujno za podrejenost manjšinskega jezika, temveč gre bolj za razlikovanje med večinskim in manjšinskim jezikom. Nekateri celo poševne črke dojemajo kot lastnost, ki »pri ljudeh vzbuja pozornost« (Interv. 1. Pol).

Interv. Kult 4 je povedal, da »/.../ kolikor imamo isto velikost in debelino črk, čeprav je ena stoječa, druga je malo bolj poševna, jaz ne bi rekel, da je v tem primeru podrejena situacija /.../« V tem primeru gre za enakovrednost jezikov. Izpostavljeno je bilo tudi, da napisi veliko povedo o naročniku. Če je naročnik dvojezične table narodnostno dovolj zaveden, potem bo stremel k temu, da se bo manjšinski jezik pojavljal na napisu ekvivalentno z večinskim. »/.../ ker če se ti dejansko čutiš za Slovenca, veš pa, da živiš na Madžarskem, boš rekel naj bo na prvem mestu madžarščina, ker živimo na madžarskem ozemlju, ampak zame je ravno tako pomembna tudi slovenščina, ki je moj materni jezik /.../« (Interv. 4. Kult)

Z zadnjim sklopom smo želeli ugotoviti, kakšni so načrti oziroma strategije glede poudarjanja oziroma izboljšanja jezikovne krajine pri manjšini

in večini. Analiza intervjujev je potrdila, da se intervjuvanci, ne glede na narodno pripadnost, zavedajo, da je jezikovna krajina pomemben pokazatelj vitalnosti posamezne etnične skupnosti in prostora.

V krogu slovenske narodne skupnosti nastaja strategija, ki med drugim predvideva evidentiranje dejanskega stanja jezikovne krajine. Na podlagi tega se bodo izvedle aktivnosti, kot so zamenjava obstoječih tabel (kjer so napake oziroma pomanjkljivosti ali so že v slabem stanju) in postavitve manjkajočih dvojezičnih krajevnih tabel, smerokazov ipd., označitev območja z imenom *Slovensko Porabje/Szlovén Rába-vidék* (na tablah in zemljevidih). Tečejo že pogovori o celostni podobi Porabja in tudi o tem, kako spodbuditi obrtnike/male podjetnike, da bi imena poslovalnic napisali tudi v slovenščini. To bi se lahko izvedlo v okviru *Razvojnega programa Slovenskega Porabja*.²⁷

Pri vprašanju, ali naj se na večjezičnih napisih uporablja standardna slovenščina ali porabsko narečje, se je izoblikovalo mnenje, da je standardna slovenščina bolj perspektivna za prihodnji razvoj slovenske narodne skupnosti. Porabsko narečje namreč nima ustreznega besedišča za potrebe današnjega časa. Po besedah Interv. 4. Kult:

/.../ Sem za to, da ohranimo tukaj naše narečje, ampak ne na račun knjižnega jezika. Mi delamo na tem, da bi pridobili vse več mladih, da bi ostali tukaj. Ti mladi se v šolah učijo slovenski [knjižni, op. a.] jezik. Znanje slovenskega knjižnega jezika lahko omogoča, da dobijo službo. /.../ Narečje je naše bogastvo, katero se bo ohranilo pri bogoslužju in kulturnem življenju, ni pa tisto, v katerem vidiš perspektivo.

Interv. 5 Pol je rabo knjižne slovenščine pri napisih argumentiral tudi z dejstvom, da porabsko narečje nima upravnopravnega besedišča, kot so napisi na županijskem uradu (Skupen samoupravni urad Monošter). Arhaičnost porabskega narečja je posledica zgodovinskih okoliščin. Po ločenosti Porabja od Prekmurja se jezik ni razvijal, »ker nismo imeli stikov«.

Na večjezičnih napisih kot tretji jezik podpirajo nemščino, kar je, kot so nam povedali intervjuvanci, pogojeno z geografsko lego območja (tromeja).

Presenetilo nas je, da je bilo malo pobud s strani nemške manjšine za izboljšanje jezikovne krajine. Omenjena je bila namera za izdajanje časopisa. Pasivnost prebivalcev nemške manjšine je po besedah intervjuvanca pogojena z njihovo maloštevilčnostjo v vasi, z razpršeno poselitvijo, posledično tudi z razpršeno organiziranostjo Nemcev na Madžarskem.

Pripadnik večine je poudaril, da bo za mesto Monošter še naprej pomembna strategija, ki temelji na jezikovni pestrosti. Pri izdaji publikacij

²⁷ Razvojni program je madžarska vlada z vladnim odlokom potrdila oktobra leta 2019 (A Kormány 1618/2019. (X. 28.) Korm. Határozata).

bodo še naprej stremeli k trojezičnosti (madžarščina, nemščina, slovenščina) oziroma štirijezičnosti (madžarščina, nemščina, slovenščina, angleščina). Pri obnovi starih kipov, kjer na napisu ni slovenščine, bodo le-to dodali.

Kot novost je treba omeniti, da imajo v mestnem svetu od leta 2019 svetnika za narodnosti, ki bo lahko opozarjal na pomanjkljivosti jezikovne krajine mesta in okolice ter dajal pobude za izboljšanje.

6 Sklepne ugotovitve

Jezikovna krajina Slovenskega Porabja je v korelaciji z družbenopolitičnimi spremembami na Madžarskem. Do leta 1989 je bila prisotnost slovenskega jezika (in tudi nemščine na Dolnjem Seniku, kjer živi nemška manjšina) slabo zaznavna. Nova zakonodaja je prinesla možnosti sprememb, dejstvo pa je, da so te še zmeraj premalo izrabljene, tudi v škodo slovenske ali nemške jezikovne krajine.

Jezikovna krajina Slovenskega Porabja kaže na prisotnost manjšinskih jezikov (slovenščine, v primeru Dolnjega Senika pa nemščine). Po oceni pripadnikov slovenske manjšine je slovenska jezikovna krajina šibka, se pa v zadnjih letih izboljšuje. Podobna ugotovitev velja za pojavljanje nemškega jezika na Dolnjem Seniku.

Manjšinski jeziki na napisih se pojavljajo najpogosteje v večjezični kombinaciji, največ z madžarščino. Delež enojezičnih napisov v manjšinskih jezikih je zanemarljiv (slovenskih 2,7 %, nemških 2,1 %).

V analizi podatkov porabsko narečje ni obravnavano ločeno. Številčnost napisov v porabščini je zanemarljiva, saj predstavlja le 4,8 % vseh slovenskih napisov. V zvezi z rabo napisov v porabščini je bilo po pogovorih z intervjuvanci, ki so se opredelili za Slovence, ugotovljeno, da je za nadaljnji razvoj slovenske krajine standardna slovenščina perspektivnejša od porabščine. Porabščina se pojavlja na starejših napisih. Nedavno postavljeni napisi kažejo, da že zdaj prevladuje standardna slovenščina.

Lokacijski vzorci, ki smo jih zaznali, kažejo, da je največji delež slovenščine na napisih v obmejnih vaseh (Gornji Senik, Andovci, Verica - Ritkarovci), največji delež nemščine pa na osi Dolnji Senik–Sakalovci–Slovenska ves–Monošter – center). Pojavljanje angleščine na napisih je v slovenskih vaseh zanemarljivo, še največ angleščine je v Industrijskem parku in še v večji pojavnosti v centru Monoštra.

V krogu slovenske manjšine v preteklosti ni bilo širše razprave o jezikovni krajini. Pogovori z intervjuvanci, ki so se opredelili za Slovence, so nakazali, da nastajajo načrti za izboljšanje slovenske jezikovne krajine. Nemška manjšina je zaradi maloštevilčnosti in razpršene organiziranosti manj

ambiciozna. Vodstvo mesta Monošter bo gradilo na dosedanji praksi prizadevanja za izboljšanje jezikovne raznolikosti mesta.

Kot je bilo v uvodu poudarjeno, o jezikovni krajini Slovenskega Porabja še ni bilo opravljene večje raziskave. Zato menimo, da bodo predstavljeni izsledki raziskave o jezikovni krajini Slovenskega Porabja lahko služili kot izhodišče za nadaljnje raziskave in dali neke smernice manjšinskim in večinskim strukturam za izboljšanje jezikovne krajine.

Treba je izpostaviti, da so bili podatki, ki smo jih zajeli v okviru omenjene raziskave, selektivno zajeti (na primeru slovenskih vasi je bil izbran kriterij glavna prometna os, na primeru Monoštra pa je bil poudarek na ekonomsko najbolj dinamičnem delu mesta – centru in Industrijskem parku). Natančnejši in podrobnejši pregled jezikovne krajine Slovenskega Porabja in Monoštra bi lahko dobili z vključitvijo celotnega cestnega omrežja.

Literatura in viri

2011. évi népszámlálás 3. Területi adatok 3.18. Vas megye. Győr, Központi Statisztikai Hivatal, 2013, http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_18_2011.pdf (dostop 17. 1. 2020).
2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól, 2011, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100189.tv> (dostop 18. 1. 2020).
2011. évi CLXXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól, 2011, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV (dostop 18. 1. 2020).
2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 2011, https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV (dostop 21. 1. 2020).
- A Kormány 1618/2019. (X. 28.) Korm. határozata a szlovén Rába-vidék térségfejlesztési program megvalósításának támogatásáról, <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/520643f27db28df824844b9a727a3de6bf1fe2e3/megtekintes> (dostop 22. 1. 2020).
- A nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata 2013, <http://www.nytud.hu/nyelvitajkep/abstrhun.html#toth> (dostop 14. 1. 2020).
- Arday, L. in Joó, R., 1987. Družbenopolitična organiziranost narodnosti v občini. *Madžari in Slovenci: Sodelovanje in sožitje ob jugoslovansko-madžarski meji*. ČZDO Komunist, TOZD Komunist, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 563–571.
- Balogh, S. in Sipos, L. (ur.), 2002. *A magyar állam és a nemzetiségek. A magyarországi nemzetiségi kérdés történetének jogforrásai 1848-1993*. Napvilág, Budapest.
- Barber, I., 1985. Mlada Porabca v županijskem svetu. *Narodne novine* 40 (45), 7. november, 1985, 8.
- Durič, J., 2005. Nagrobni napisi v Porabju in na Goričkem. *Zbornik soboškega muzeja* 8. V J. Balažic (ur.) Pokrajinski muzej Murska Sobota, Murska Sobota, 303–325, <http://www.pomurski-muzej.si/muzej/publikacije/zborniki/zbornik-208-20vsebina.pdf> (dostop 6. 5. 2020).
- Eperješi, E., 1971. Još jednom o Narodnostnom odboru županije Vas. *Narodne novine* 25 (48), 25. november 1971, 3.
- Eurostat, Local Administrative Units, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/local-administrative-units> (dostop 21. 1. 2020).
- Gliha Komac, N. in Mezgec, M., 2016. Jezikovna podoba Kanalske doline: zakonodajne določbe in jezikovna krajina. V E. Kržišnik in M. Hladnik (ur.) *Toporišičeva obdobja* (Simpozij 35). Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana.
- Gorter, D., Aiestaran J. in Cenoz, J., 2012. The Revitalization of Basque and the Linguistic Landscape of Donostia-San Sebastian. V D. Gorter, H. F. Marten in L. Van Mensel (ur.) *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. Basingstroke: Palgrave-MacMillan, 148–163.
- Iz Virice, 1982. *Narodne novine* 37 (28), 15. julij, 1982, 8.
- Just, F., 2009. *Porabje*. (Knjižna zbirka Vse o). Franc-Franc; Društvo Argo, Murska Sobota.
- Kozár, M., 2003. *A magyarországi szlovének*. Press Publica (Változó Világ; 56), Budimpešta.

- Landry, R. in Bourhis, R. Y., 1997. Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: an Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16 (1), 23–49.
- Lásztity, P., 2019. Nyelvi tájkép kutatása Magyarország szerb lakta településein, *Barátság* 26 (4), 2019. szeptember 15, Melléklet »A nyelvi tájkép elmélete és gyakorlata. Magyarország nemzetiségi körkép«, 15–19, http://epa.oszk.hu/01200/01259/00101/pdf/EPA01259_baratsag_2019_04_02-33.pdf (dostop 14. 1. 2020).
- Lencsés, Cs., 2005. Bolyongó mentők miatt számoztak újra egy falut, <https://www.origo.hu/itthon/20051130ujraszamoztak.html> (dostop 16. 7. 2020).
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), 2011, https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV (dostop 15. 1. 2020).
- Marković, M., 1970. Posjetili smo županiju Vas (I). Posebna pažnja nacionalnom pitanju. *Narodne novine* 24 (42), 15. oktober 1970, 1.
- Mezgec, M., 2015. Raziskava o jezikovni pokrajini na naselitvenem območju slovenske skupnosti v Italiji: raziskovalno poročilo. Slori, Trst.
- Mezgec, M., 2016. Linguistic Landscape as Mirror: the Case of the Slovene Minority in Italy. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 77, 67–85.
- Milankov, A., 1971. Uz članak »Naši problemi – naši početni uspjesi«. U Kačmaru – trojezični natpisi. *Narodne novine* 25 (50), 9. december 1971, 3.
- M. S. [Marijana Sukič] in K. H. [Katarina Hirnök], 1985. Snemanje v Porabju. *Narodne novine* 40 (47), 21. november 1985, 8.
- Monošter končno dobil slovenski napis. 2002. *Porabje* 12 (14), 11. julija 2002, 12.
- Munda Hirnök, K., 2019. *Jezikovna podoba Porabja*: raziskovalno poročilo. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Munda Hirnök, K. in Novak Lukanović, S., 2019. Slovenski jezik med mladimi v slovenskem zamejstvu na Madžarskem. V S. Novak Lukanović (ur.) *Jezikovni profil mladih v slovenskem zamejstvu*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenski znanstveni inštitut, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Slovenski raziskovalni inštitut, Ljubljana, Celovec, Trst, 193–244.
- Nemeth, J., 1985. Oris razvoja Demokratične fronte južnih Slovanov na Madžarskem. *Kronika* 33 (1), 54–58.
- Novics, J., 1971. Položaj narodnosti u županiji Baranja. *Narodne novine* 25 (12), 18. marec 1971, 1.
- Rasinger, S. M., 2014. Linguistic Landscape in Southern Carinthia (Austria). *Journal of Multicultural and Multilingual Development* 35 (6), 580–602.
- Ružič, E., 2002. Őrszentpéter: odprt nacionalni park Őrség. Da bi se lahko pogovarjali s prenosnim telefonom. *Porabje* 12 (6), 21. marec 2002, 1.
- Sa zasedanja Zemaljskog veća DZJS-a. (Diskusija na zasedanju Zemaljskog veća). *Narodne novine* 26 (9), 2. marec 1972, 2.
- Sukič, M., 2018. Gđa notra v ves demo, smo Slovenci, gđa vö z vesi, več nej? *Porabje* 28 (42), 18. oktober 2018, 2.
- Tufi S., 2013. Shared Places, Unshared Identities: Vernacular Discourses and Spatialised Contructions of Identity in the Linguistic Landscape of Trieste. *Modern Italy* 18 (4), 391–408.
- Zapisnik XVI. zasedanja slovensko-madžarske mešane komisije za manjšine, Budimpešta, 16. november 2016.

The linguistic landscape of the Slovene Raba Region

Abstract

Although studies of the linguistic landscape – a contemporary approach to the study of multilingualism – are spreading rapidly throughout the world and thus also in Hungary, the linguistic landscape of the border area inhabited by the Slovene minority has only been sporadically and partially considered. The chapter starts by presenting the legal framework that guarantees the right to use minority languages (Slovene included) in various fields in both the private sphere and public life. This is followed by a description of the setting up of bilingual signposts. The empirical part presents a field research entitled *The Linguistic Portrait of the Raba Region*, the purpose of which is to study the presence of different languages in the border area with an emphasis on the visible presence of Slovene (including the Raba Region dialect) compared to Hungarian (majority language) and other languages (German and English). Data was collected in 2019 by capturing quantitative data (photographs of signposts) and by means of interviews. The analysis of data by category (general signposts, information boards, public infrastructure, monuments, other) and location shows a predominance of Hungarian (except for the monuments category). Location patterns suggest that Slovene is mainly present on signposts in the villages along the border (Gornji Senik, Andovci, Verica – Ritkarovci), while the largest share of German signposts can be found on the axis Dolnji Senik – Sakalovci – Slovenska ves – Monošter – Centre of Monošter. English signposts are rare in Slovene villages and mainly found in Monošter. As indicated by the interviews, both the minority and the majority population attach considerable importance to the presence of minority languages and have included the improvement of the linguistic landscape in their plans.

Keywords: Hungary, Slovene Raba Region, legislation, linguistic landscape, ethnic minorities

